

ELTE | TÓK
TANÍTÓ- ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR

DALLAMI KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

ének-zene tantárgy-pedagógia

2025.

Képesség

Képesség: részkészségekből, ismeretekből, rutinokból szerveződő rendszer

Általános tevékenységekhez szükséges képességek (szükségesek a zenei tevékenységekhez is):

- a figyelem koncentrációjának képessége
- fejlett gondolkodási képesség
- analízáló- és szintetizáló képesség
- absztraháló képesség

Zenei képességek

Paul Michel (1964)

- **Zenei hallási képességek:** érzékelési és differenciáló képességek (hangmagasság, hangszín, időtartam), észlelési képességek (ritmikai tagolódás, dallami-harmóniai egységek)
- **Emlékezeti képességek:** érzékleteket, észleléseket rögzítenek (auditív, vizuális, motorikus képzetek)
- **Szellemi képességek:** fantázia, gondolkodás (nagyobb zenei egységek, a kompozíció felépítése) – ide tartoznak az emocionális és akarati tényezők is
- **Motorikus képességek:** lehetővé teszik a hangszeren vagy énekhangon történő reprodukálást

-
- Képzet (éneklés): zenei tapasztalatszerzés**
- **Tudatosítás** (kiemelés, megfigyeltetés, megnevezés, jel): **zenei fogalmak kialakítása**
 - **Képességfejlesztés** - (alkalmazás, gyakorlás): **felismertetés, lejegyzés, reprodukció**

A zenei gondolkodás fejlesztésének lépései

Turmezeyné Heller Erika (2012)

1. **képzet-szótár** kiépítése a dallami és ritmikai mintákból, mechanikus ismétléssel
2. a zenei alkotóelemek szétválasztásának képessége (tempó, ritmus, dinamika, hangmagasság), megfelelő fogalomhasználat (gyors-lassú, rövid-hosszú, halk-hangos, magas-mély) – létrejön a gyermekben az adott **jelenségek mentális struktúrája**
3. jelenségek **tudatosítása** – név, jel
4. **verbális asszociációs kapcsolat** a hangzás és név között (és visszafelé)
5. **szimbolikus asszociációs kapcsolat** a hangzás és a jel között (ismerős motívumok írása, olvasása)
6. **generalizáció**, ismeretlen anyagon is képesek végigjárni a fenti lépcsőfokokat – már **nem mechanikus, hanem aktív** tanulás és önálló zenei alkotás

A képességfejlesztés helye a tanítás folyamatában

Képzetkialakítás (közvetlen előkészítés)
(az új hangot tartalmazó dalok
éneklése, dallamelvonás is)

Új ismeret átadása
(tudatosítás, ismeretnyújtás)

Képességfejlesztés, gyakorlás
(egyre nehezedő fokozatokban:
felismertetés, lejegyzés, reprodukció
automatizmus kialakítása = készség)

Képességfejlesztés

RÖVIDÍTÉSEK:

H (hang, hangzás, dallam, dallamfordulat)

N (név, szolmizált neve, *abszolút, azaz*

ABC-s név csak felső tagozatban)

J (jel, jelölés

1. kézjel, 2. betűjel, 3. hangjegy)

Felismertetés

H-N = felismertetés kezdetben jól ismert dal
kezdőmotívuma,

majd záró dallam, utána közbülső dallam, végül ismeretlen
dallammotívum

mozzanatsor/algorithmus:

1) szöveges ének (rövid részlet)

dúdolás

dúdolás+dallamrajz

2) dallamrajz kezdőhang megadásával (esetleg más,
segítő hang halk beleéneklése is lehetséges)

3) dallamrajz+szolmizálás

4) szolmizált éneklés kézzel

gyorsabb, fejlettebb szint – kihagyások!

Példák:

H-N nevek ritmikus dallama, dalok utószolmizálása
emlékezetből is, „tolmácsolás”

Lejegyzés

Lejegyzés előkészítése

J-J másolás, betűjelről öt vonalra, kotta alá szolmizáció

N-J a) utószolmizálás, b) tollbamondás

H-N-J = lejegyzés

kezdetben jól ismert dal kezdőmotívuma, záró motívuma,
közbülső motívum, majd ismeretlen dallammotívum

az előző **mozzanatsor** kiegészül a lejegyzéssel

(dallamírás a koronggal kirakás is, közös táblai dallamírás
is - cél az önálló dallamírás)

az ellenőrzés, visszaolvasás J-N-H =reprodukció
előkészítése is

Reprodukció

J-N-H = reprodukció

mozzanatsora H-N-J visszája

Hosszú ideig jól ismert dallamfordulatokat
érdeemes „reprodukáltatni”

kézjel - segít a dallammozgás jelzése és a
lábmérő

betűjel - segít, hogy a szolmizációs nevet és a
ritmust látják

hangjegy – látják a ritmust, a dallamot, de elvont

(tanító a táblán mindig a mérővel vezesse)

Ha sikerül jól megszólaltatni és dalt akarunk kitaláltatni (dalazonosítás), érdemes a szolmizálástól elszakadni, „lalázni” dallamrajzzal, majd gyorsítani – így jutunk az ismert dalhoz.

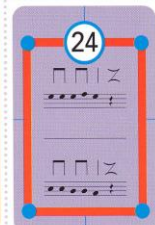
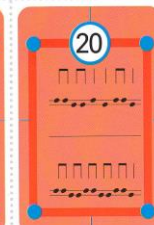
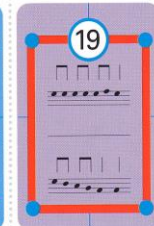
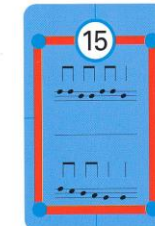
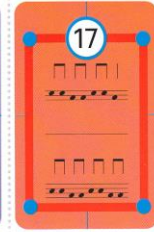
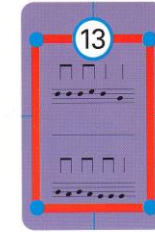
Az alábbi táblázat a különböző relációk gyakorlásának párhuzamos megoldását ábrázolja.

Időpont	Felismerés	Felismerés lejegyzés	Reprodukció		
			kézzel	betűjel	hangjegy
1. hét	sz - f - m				
2. hét		sz-f-m			
3. hét	m - f - sz		sz-f-m		
4. hét		m-f-sz		sz-f-m	
5. hét	m - f - m		m-f-sz		sz-f-m
6. hét		m-f-m		m-f-sz	
7. hét	ujabb reláció		m-f-m		m-f-sz

Bánki V.– Kismartony K.: Zene - Játék 1.

	∩	∩∩	∩∩	∩
∩				∩
	∩	∩		∩
		∩∩	∩∩	
3		∩	∩	∩
	∩	∩∩	∩∩	∩∩

ELTE | TÓK
TANÍTÓ- ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR

- Réti A. és Döbrössy J. (2012): Az ének-zene tantárgy-pedagógiája – jegyzet. ELTE Eötvös Kiadó.
- Michel, P. (1964): Zenei képesség, zenei készség. Zeneműkiadó.
- Csillagné Dr. Gál J. és Kerecsényi L. (1998): Az ének-zene tanítása az alsó tagozatban. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Bánki V. és Kismartony K. (2004): Zene-játék 1. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Rápli Gy. (2020-2023): Ének-zene 1-4. osztály tankönyvek. 2020. NAT
- Kodály Z. – Ádám J. (1998): Énekeskönyv az általános iskolák 1-4. osztálya számára. Reprint kiadás. Nemzeti Tankönyvkiadó.